

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ר מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 1229

מסכת כתובות פ"ח-צ"ד ♦ אבות ו', ב' - ו', ו'

בס"ד, ז' תשרי תשפ"ג

השבוע בגליון

- ♦ מחיר הקרקע האמיר, הרווחים למי?
- ♦ שני נושים הרוצים לגבות את אותו כסף
- ♦ נושה שתפס את כל הכסף

♦ השותף החרף יניב רווחים רבים

- ♦ מדוע המלווה צריך לתבוע את הלווה לדין תורה?
- ♦ שני אנשים בעלי שמות זהים ומידות גוף תואמות!
- ♦ שותפים בלי חוזה על חלוקת הרווחים

בשורה לקוראי הגליון!

ניתן לקבל את הגליון בדוא"ל מידי שבוע חינם
להצטרפות: meorot@meorot.co.il

דבר העורך

היה זה ביום ראשון, ערב יום כיפור. דפיקות קלות נשמעו על דלת הבית. על הסף עמדה ילדה קטנה, צנומה, חולה, פניה חיוורות וכידה עציץ פרחים. זה שבילך, כבוד הרב, אמרה.

★ ★ ★

הרב שלום זיידן שליט"א מגולדרס גרין שבלונדון, ניאות לשתף אותנו בחוויה רגשית עזה שעברה עליו בערב של יום כיפור ה'תש"ן. "לפי הודעתכם", הוא כותב, "שכל המעוניין לזכות את הרבים בסיפור שיש בו מוסר השכל ישגרו אליכם, אני כותב למערכת את סיפורי המרגש".

"לפני שנים שימשתי כרב בקהילה בדרום אפריקה. באחד מן הימים שבין ראש השנה ליום כיפור התכוננתי לצאת לעיירה סמוכה לקהילתי, כדי

דף פו/ב מכין אותו עד שתצא נפשו

מדוע המלווה צריך לתבוע את הלווה לדין תורה?

במאמר שלפנינו נברר יסודות חשובים בקיום התורה והמצוות, באמצעות שאלה פשוטה: מדוע מלווה צריך לתבוע לבית דין לווה חצוף שאינו מוכן לשלם את חובו בשום אופן? מה מונע ממנו לכפות אותו לשלם לו את חובו?

תחילה עלינו לברר, מהם סוגי החיוב שהשיתה התורה על הלווה כדי שיפרע את חובו.

"פריעת בעל חוב - מצווה": בסוגייתנו אומר רב פפא כי "פריעת בעל חוב מצווה", היינו: על הלווה מוטלת מצווה מן התורה לפרוע את חובו. לכשנשאל רב פפא מה יעשה מלווה בלווה האומר: איני חפץ במצווה זו? השיב: "מכין אותו עד שתצא נפשו", שהרי כלל הוא במצוות התורה, שאדם אשר מבטל קיום מצווה, חובה על בית דין לכופו לקיימה. לפיכך בית דין יכפו את הלווה לשלם את החוב.

מדברי רב פפא עולה, לכאורה, כי אך מצוות עשה מוטלת על הלווה. המנחת חינוך (מצווה רכ"ח אות ד) תמה על כך, שהרי ציוותנו תורה (ויקרא יט/יג) "לא תעשק את רעך ולא תגזל". מהו עושק? כתב הרמב"ם (הלכות גזילה ואבידה פרק א' הלכה ד): "איזהו עושק? זה שבא ממון חברו לתוך ידו ברצון הבעלים, וכיוון שתבעוהו כבש הממון אצלו בחזקה ולא החזירו, כגון שהיה לו ביד חברו הלוואה... והוא תובעו ואינו יכול להוציא ממנו מפני שהוא אלים וקשה".

מעתה, שלוה הממאן להחזיר את החוב עובר על איסור, לשם מה נדרש רב פפא לומר שכופין אותו להחזיר את החוב כדי לקיים את מצוות העשה המוטלת עליו, הן גם בלעדיה מוטל עליו להפרישו מאיסור "לא תעשוק", שהרי חובה "לאפרושי מאיסורא" אדם העומד לעבור על איסור! ההסבר המקובל בקרב האחרונים הוא, כי איסור עושק תקף לגבי אדם שהחליט לא לשלם

לעילוי נשמת

נר ה'
נשמת
אדם

הר"ר **יוסף וולף** ז"ל ב"ר ברוך מנחם מנדל הי"ד
נלב"ע מוצאי יום הכיפורים תשס"ד תנצב"ה
הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

מרת **לאה נוימן** ע"ה
ב"ר אברהם יהודה ז"ל
נלב"ע י"א בתשרי תשמ"א
תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

הר"ר **אהרן פרנץ** ז"ל
ב"ר יוסף זאב ז"ל נלב"ע בעש"ק ז' בתשרי תש"ם
ופרופ' **מנחם צבי קדרי** ז"ל
ב"ר יהושע ז"ל נלב"ע י"ז באב תשע"א
תנצב"ה

הונצחו ע"י ד"ר יוסף ור"ר **מיכל פרנץ** ומשפ' שיחיו

צעילוי נשמת

הר"ר **שלמה אלי אוסלקה** ז"ל
ב"ר שמואל ז"ל
נלב"ע ט' בתשרי תשכ"ו
תנצב"ה

הונצח ע"י
הר"ר **שלמה לוי** ומשפ' שיחיו - ת"א

לעילוי נשמת

נר ה'
נשמת
אדם

הר"ר **צבי ארליך** ז"ל ב"ר אהרן ז"ל
נלב"ע י"ב בתשרי ה'תש"ם תנצב"ה

הונצח ע"י בנו ידידנו הר"ר **טוביה ארליך** ומשפ' שיחיו - אלקנה

לעולם, כביכול החוב איננו. ברם, לווה שאינו מכחיש את דבר ההלוואה, אלא מעכב את פרעונה, אינו עובר על איסור "לא תעשק", ולגביו התכוון רב פפא שניתן לכפותו לקיים את מצוות העשה המוטלת על הלווה לפרוע את חובו (ראה בהגהות על המנחת חינוך, הוצאת מכון י-ם).

עתה ניגש לנושא בו פתחנו את המאמר. מדוע מלווה אינו יכול לכפות בעצמו לווה סרבן-תשלום לשלם את חובו.

ובכן, אם הלווה אינו עז-פנים עד כדי אי רצון מוחלט לשלם את החוב לעולם, הוא אינו עובר על איסור אלא נמנע מלקיים מצווה. במקרה זה דעת רבים מהאחרונים (ראה קצות החושן סימן ג' ס"ק א', וראה במלואי חושן שם שציין את דברי הראשונים שמדבריהם מוכח כשיטה זו ואת האחרונים שנקטו כן. אולם דעת נתיבות המשפט שם, שגם במצוות עשה אין צריך בית דין, עיי"ש) כי לא נמסרה ביד כל אדם האפשרות לכפות את הזולת לקיים מצוות, כי אם בידי בית דין. ברם, אם הלה כופר בחוב וממאן לשלמו לעולם, הרי הוא עובר גם על איסור, וכלל נקוט בידינו, כי כל יהודי חייב להפריש את רעהו העומד לעבור על איסור (עיי' משו"ב נתיבות שם, ובפתחי חושן שם, שיש אומרים שגם באיסור רק בית דין מצווים להפריש, מלבד במקום שהוא גורם את האיסור). משכך, מדוע על המלווה לפנות לבית דין כדי לגבות את החוב? יעשה זאת באמצעיו הוא, במהירות וביעילות, כדי להפריש את הלווה מאיסור!

רבינו החתם סופר (שו"ת, חו"מ סימן קע"ז) מניח יסוד גדול בנושא זה. יש להבדיל בין מצוות שבין אדם לקונו לבין מצוות שבין אדם לחבירו. עלינו להפריש מאיסור יהודי העומד לעשות עבירה לאביו שבשמים. אכילת מאכלות אסורות, חילול שבת וכדומה. ברם, יש מקרים המוגדרים כמשפט. למשל, לכפות את הזולת להוציא ממון, היא פעולה משפטית. לכפות את הזולת לגרש אשה שהוא נשוי לה באיסור, היא גם פעולה משפטית. על כך ציוונו תורתנו הקדושה (שמות כא/א): "וְאִלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשִׁים לְפָנֶיהֶם", ודרשו חכמינו ז"ל "לפניהם" - בית דין, ולא לפני הדייטות! כלומר, כל עניין משפטי, אף זה הכרוך באיסור, אינו מסור בידי כל אדם, אלא יש להביאו "לפניהם" - לפני הדיינים שיכריעו בדבר, ובנושא זה רק לדיינים מומחים מסרה התורה את הכח לכוף לקיים את דיניה (ראה גם בשערי יושר שער ו' פרק ה', שכיוון לדברים אלה).

דף פז/א אבא שאול בן אימא מרים

שני אנשים בעלי שמות זהים ומידות גוף תואמות!

בעיר אונסדורף שבהונגריה התגורר יהודי בשם הירש, אשר ביום מן הימים התייצב לפני בית הדין כדי להסדיר גט בינו לבין זוגתו. כאשר ביקש סופר בית הדין לכתוב את הגט הוא נתקל בבעיה; איש לא זכר אם שמו המדויק של אביו של הירש - ישעיהו או ישעיה. לפיכך נמנע סופר בית הדין מכתבת הגט, שהרי מזכירים בגט את שם המתגרשים ואת שמות אבותיהם. החתם סופר (שו"ת אה"ע חלק ב' סימן כ"ה) אשר נתבקש להכריע בנידון, הורה להם לכתוב שני שטרי גיטין, באחד ייכתב הירש בן ישעיהו, ובשני ייכתב הירש בן ישעיה, את שני הגיטין יתן האיש לאשתו וכך באה הבעיה על פתרונה.

זיהוי המגרש לפי שם אמו: לכאורה, ניתן לפתור בעיה זו בדרך פשוטה בהרבה, במקום לכתוב, כרגיל, את שם האב של הבעל, יכתוב נא הסופר את שם אמו של הבעל, אשר היה ברור ונהיר, וכך יתיישרו ההדורים. אך החתם סופר מבהיר, כי הזכרת שם אביו של המגרש נועדה לזהותו, שכן, בכל עיר יש רבים בשם הירש, אך אין רבים בשם הירש בן ישעיהו, וכך לא יבואו לידי בלבול שעלול לגרום למכשול חמור. מעתה, עלינו להשתמש בשם האב, אשר הוא ידוע לכל, שהרי משתמשים בו בעליה לתורה, וכך גם בעבר נפוצה החתימה בצירוף שמו של האב, כחתימת חלק מן האדמורי"ם בימינו. לפיכך, זיהוי המגרש על פי שם אמו, אינו זיהוי מספק, שהרי הבעל אינו מוכר בשם זה.

שני אנשים שונים בעלי שמות זהים ומידות גוף תואמות: בעל התשובה מאהבה (חלק א' סימן נ"ב אות ו') אף מספר, כי פעם היו בפראג שני אנשים אשר שמותיהם היו זהים וכך גם שמות אבותיהם ואבות אבותיהם, וכאשר ביקש אחד מהם לגרש את אשתו, לא יכלו לציין לפי שמות אבותיו. גם כאשר ביקשו לזהותו לפי מידות גופו, הם גילו להפתעתם כי הוא דומה להפליא לחבירו בעל אותו שם. בכל זאת, גם במקרה נדיר זה, לא חרגו רבני פראג מן הנהוג, ולא כתבו בגט את שם אמו, כי אם את שם משפחתו.

סוגיה זו מתפתלת יותר לגבי "שתוקי". שתוקי הוא אדם שאין ידוע מיהו אביו, ומשכך, כמובן, לא ניתן לכתונו על שם אביו. במקרה זה, לכאורה, אין כל מניעה לכתונו על שם אמו, שהרי דווקא אדם המוכר כ"שמעון בן יעקב", אין זה מן הראוי שיהוהו כ"שמעון בן מלכה". לעומת זאת, מי שמעולם לא זוהה אלא בשם אמו, משום שאביו אינו ידוע, אין כל מניעה לכתונו בשמה. אחד המקרים המפורסמים הוא לגבי רב מרי בר רחל. במסכת בבא בתרא (קמט/א) מסופר, כי רחל, בתו של שמואל, ילדה בן, רב מרי שמו, מן הנכרי, ונכרי זה התגייר לאחר מכן והפך ליהודי כשר שנקרא בשם "איסור גיורא". מאחר שבתחילה היה אביו נכרי, בנו רב מרי לא התייחס אחריו, אלא נקרא בפי כל "רב מרי בר רחל", על שם אמו.

למסור שם שיעור. רגע לפני צאתי, נשמע צלצול של מכשיר הטלפון. מן העבר השני של הקו דיבר נציג של בנק הדם. אני נמנית על רשימה של יהודים שהתנדבו לתרום דם בעת הצורך, וכעת, כך סיפר הפקיד, נוצר מחסור חמור בדם, ולפיכך אני מתבקש להופיע בדחיפות במשרדיהם ולתרום דם. **אני נחשב כתורם דם "נלהב"**. ב"ה, עד היום תרמתי דם למעלה ממאתים פעמים, אך הפעם בקשתי מן הפקיד שינסה למצוא תורם אחר, מאחר שזמני דחוק ביותר. נסיונותיו של הפקיד לא צלחו. התקשרתי לראש הקהילה שבה הייתי אמור למסור שיעור והודעתי לו, כי עקב המקרה הדחוף אני נאלץ לערוך שינוי בלוח הזמנים שלי.

נסעתי לבנק הדם ושם הוברר לי, כי חומר מסויים שבדמי יבודד, כדי להערתו בגופו של חולה סרטן שחיי תלויים על בלימה.

בערב יום כיפור, בצהרי יום ראשון, ישבתי בביתי והתכוננתי לדרשת יום כיפור אותה הייתי צריך לנאום לפני קהל עדתי. ספרים רבים נערכו על שולחני, משמאל ומימין, חוברות וקונטרסים, שאמרי מוסר וחיבורים שונים, אך משום מה לא עלה בידי למצוא מסר רעיוני חד, קצר וקולע, שעל ידו אוכל להתחבר אל הקהל ולדבר על לבם "שפרו מעשיכם".

אותה שעה נשמעו דפיקות קלות על דלת ביתי. דפיקות חלשות ומהוססות. על המפתח עמדה ילדה קטנה, צנומה, חולה, פניה חיוורות ובידה עציץ פרחים. ליבי החל דופק בפראות, והיא אמרה בשלווה: "כבודו. תודה רבה על תרומת הדם שתרמת עבורי, אנא קבל את העציץ כתשורה סמלית". דמעות זלגו מעיני וגרוני נשנק, באומרי "אין צורך, ילדתי, לא עשיתי מאומה", והיא החזירה: "אבל, תודה רבה ואגוטן יום טוב". "היי בריאה ילדתי", השבתי לה, "ויברכך הא-ל ממעונך".

ותן חלקנו. דרך חודשה ללימוד שלך

לא בכל יום אפשר לצאת למסע חודש. מהתחלה. בימים אלו סימן אלפי למדי "ותן חלקנו" מחזור לימוד יומיומי של 12 שנים! החלו את סבב לימוד הש"ס. יחד עם קטני גמרא. הלכה והגות חדישים. זוהי ההדמנות שלך לקבע עיתים לתורה. לומדים כמה דקות חזקים בסיפוח חזני עצום!

קבע עיתים ללימוד
 נכשיו: 3029 *

חודש ראשון התנסות חינם

שבתי לחדרי, ובראשי היתה מונחת הדרשה הטובה ביותר ליום כיפור שיכול הייתי להעלות בדעתי. "כולכם יודעים", אמרתי בעמדי לפני הקהל ביום הכיפורים, "את מאמר חז"ל שבראש השנה צדיקים גמורים נכתבים לאלתר לחיים, גם דינם של הרשעים הגמורים נחתם לאלתר, ואילו הבינוניים תלויים ועומדים עד שלהי יום הכיפורים. כל מעשה טוב שיעשו, כל דקת לימוד תורה שיזכו ללמוד, עשויים להטות את הכף לטובה. לעיתים מעשה הנראה קטן בעינינו, תוצאותיו גדולות ואדירות מימדים ומי ישרון. סיפרתי להם בהתרגשות על תרומת הדם שהצילה את חייה של הילדה הקטנה, כדי להמחיש להם מה כוחו של מעשה טוב אחד, ועד כמה השפעתו עצומה ותוצאותיו מבורכות.

אין אנו יודעים את מספר המעשים הטובים אותם אנו זקוקים לעשות כדי להטות את הכף. עלינו להתייחס לכך כאל תרומת דם לחולה אנוש. כל טיפה חשובה. כל מנה בכוחה להטות את הכף ולהשיב את נפשו של החולה המתייסר, להעמידו על רגליו ולהבריאו.

מעולם לא ראיתי את הקהל נרגש כל כך כפי שהיה באותו יום. הם הבינו באופן הבהיר ביותר, כי עשרים וארבע השעות שלפניהם חיוניות באופן קריטי לגורלם ולעתידם.

טרם ירדתי מן הבמה נשמעו יבבות קלות מכיוון הקהל. שוב נשנק קולי מבכי, ולבני קהלי אמרתי 'אני מופיע לפני הקב"ה עם עציץ פרחים'.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף פט/א מיגו דיכול למימר

כשנוגע לו - מחכים ומתפקח

אמר הרשב"ב מליובביטש לבנו: בוא וראה כי הש"ס מלא בטענות בין תובע לנתבע, ויש כאלו שיש בהן

אלא, שהגאון רבי יחזקאל לנדא בעל הנודע ביהודה מחלק בהערותיו על השולחן ערוך (דגול מרובה אה"ע"ז סימן קכ"ט סעיף ט'), בין המקרה של "שתוקי" לבין המקרה של רב מרי בר רחל. לרב מרי בר רחל, אומר רבה של פראג, באמת לא היה אבא. אביו הגוי פרח ונעלם בהתגיירות הבן - גר שהתגייר כקטן שנולד - והופיע מחדש בדמות אחרת. בן כזה ניתן לכנות על שם אמו. אולם, "שתוקי" הוא בן של אב, אלא שאין יודעים מיהו. בן שכזה, שיש לו אב, לא ניתן לכנותו על שם אמו! מדוע? מה בכך? ובכן, קושיה זו כבר היטיב להקשות החתם סופר (שו"ת חלק ד' אה"ע חלק ב' סימן מ"א): "ואנא לא ידענא מה חטא יש אם מסמן עצמו בשם אמו אף על פי שיש לו אב", והוא גם מוסיף ומונה מספר שמות מגדולי האומה, שכוננו על שם אמם, כגון, יואב בן צרויה, שהיתה בת ישי אבי דוד, רבי שמעון בן פזי, שהיתה בתו של רבי חייא, אבא שאול בן אימא מרים המוזכר בסוגייתנו, ועוד.

לפיכך מסיק החתם סופר כי בשתוקי [שאינו ידוע מי אביו] יכתבו את שם אמו (עיי"ש שכן דעת הגט פשוט).

דף צג/א שנים שהטילו לכיס

שותפים בלי חוזה על חלוקת הרווחים

סוגייתנו קובעת כלל חשוב לגיבוש כלליה של שותפות עסקית: לא תמיד חלקו של כל שותף ברווחים הוא ביחס שווה להשקעתו! אין כל ספק, כי אם בתחילת ההשקעה השותפים קבעו ביניהם כמה אחוזים מהרווחים יקבל כל אחד, סיכומם הוא הקובע. סוגייתנו עוסקת בשותפויות שנעשו ללא כל סיכום, אלא שני אנשים או יותר רכשו יחד חפץ כדי לעשות בו עסקה בלא שסיכמו את חלקו של כל אחד מהם ברווחים. במקרה זה הרווחים מתחלקים שווה בשווה בין כולם, למרות שלא השקיעו סכום שווה.

השותף החריף יניב רווחים רבים: כמובן שהלכה זו מבוססת על אומדנא בדעת בני אדם. אומדנא זו, מסביר הירושלמי, מקורה בכך שישנן עסקאות שעושים שותפים שהאחד מהם חריף יותר והוא עתיד להצמיד את העיסקה ולהוציא ממנה את הרווח המקסימאלי. במקרה זה מובן כי החריף זכאי ליטול ברווחים חלק הגדול יותר מסכום השקעתו, שהרי הוא נותן את חריפותו לעיסקה. לפיכך, מאחר שכל העושה שותפות יודע על קיומה של אפשרות כזו שהרווחים אינם מתחלקים ביחס שווה להשקעה, אם לא סיכם מראש כי בשותפות זו הרווחים יתחלקו לפי יחס ההשקעה, הרי לנו אומדנא כי הסכים שבשותפות זו הרווחים יתחלקו שווה בשווה בין השותפים למרות שסכום השקעתם אינו זהה.

מעשה אירע בקרקע בארץ ישראל.

שני יהודים, האחד תושב חו"ל והאחד מתגורר בארץ ישראל, רכשו יחד קרקע בארץ ישראל, כדי לבנות עליה בניין ולהרוויח ממכירתו. תושב חו"ל השקיע 75% מערך הקרקע והשני השקיע 25% מערכה. ברם, בחוזה השותפות ביניהם נכתב כי שניהם יחלקו ברווחים.

מחיר הקרקע האמיר, הרווחים למי? חלפו שנים רבות, מסיבות שונות פרויקט הבנייה לא יצא אל הפועל, אך מחירה של הקרקע האמיר כל כך, עד שהם כבר לא ראו צורך לבנות עליה, אלא להשיג רווחים הגונים באמצעות מכירתה. כאן התגלע וויכוח נוקב בין השותפים. השותף מארץ ישראל דרש לממש את החוזה ככתבו וכלשונו ולזכות במחצית מן הרווחים. ואילו השותף מחו"ל זעק מרה, כי אין כל הגיון בדבר, שכן כל הסכמתו להשתתף עמו ברווחים היתה על דעת כך שהשותף בארץ ישראל יעסוק בבנייה ותמורת כך הסכים להשתתף עמו ברווחים, אך מאחר שלבסוף לא נעשה מאום בקרקע, אין לו כל זכות לדרוש ליטול רווחים יותר מיחס השקעתו! מתברר, כי בלא משים הם נקלעו למחלוקת בין רבותינו הראשונים, בדעתו של רב המנונא בסוגייתנו.

לפי חבל ראשונים ובראשם רש"י - השותף מארץ ישראל צודק. לפי חבל ראשונים אחרים ובראשם הרמב"ם - השותף מחו"ל צודק.

רש"י - לעולם הרווחים מתחלקים שווה בשווה: במה דברים אמורים? ובכן, רש"י טוען, כי כל שותפות שנעשתה בלא סיכום של אופן חלוקת הרווחים, לעולם רווחיה מתחלקים שווה בשווה בין השותפים בלא קשר לסכום שהשקיע כל אחד. וכגון, שניים קנו שור כדי לשחוט אותו ולמכור את אבריו ברווח, הרי הם מתחלקים ברווחים שווה בשווה, אף על פי שכל אחד מהם אינו זקוק לשני כדי לקנות חלקים של בהמה, שהרי יכול היה לקנות חצי בהמה ושחטה ולמכור את אבריה.

הרמב"ם - רק רווחים הנובעים מהשותפות מתחלקים שווה בשווה: ואילו הרמב"ם (הלכות שלוחים פרק ד' הלכה ג') סובר, כי רק רווחים הנובעים מכח השותפות בין השניים - מתחלקים ביניהם שווה בשווה, וכגון, אם קנו שור כדי למכור אותו לצורך חרישה, הרי הם זקוקים זה לזה, כי במעותיו של אחד מהם אין די כדי לקנותו. ברם, אם קנו שור לשחיטה, כל אחד נוטל רווחים לפי יחס השקעתו.

גומרים ש"ס ב-5 דקות ליום, זוכים בשפע גדול

"... ובודאי בלימוד המשניות כלול כל התורה כולה"
 מרן שר התורה מרן ראש הישיבה הגר"ח קנייבסקי זצוק"ל
 הגר"ח אדלשטיין שליט"א

להתנסות חינם התקשר עכשיו: 3764-3

נמצא, כי במקרה דנן, לפי רש"י השותף מארץ ישראל זכאי ליטול מחצית מהרווחים ולפי הרמב"ם אין לו אלא רבע מהם בלבד. מאחר שהשולחן ערוך (ח"מ סימן קע"ו סעיף ה') פוסק הלכה כדעת הרמב"ם, יש להכריע שהשותף מארץ ישראל יקבל רבע מהרווחים בלבד. אכן, כך פוסק להלכה הנתיבות המשפט (שם, ס"ק י"ד אות ט').

אם ערך קרקע גדולה עולה על ערך שתי קרקעות קטנות: אולם, קיימת אפשרות שגם לפי הרמב"ם הוא יזכה לקבל חלק נכבד יותר. זאת, אם ערכה של קרקע גדולה עולה על ערכן של שתי קרקעות קטנות, וכגון מחיר קרקע בשטח של 700 מ"ר הוא מליון דולר, ומחיר קרקע בשטח 350 מ"ר הוא 400 אלף דולר. נמצא, שברווח הנוסף של 200 אלף דולר זכאי השותף מישראל לחלוק עם שותפו מחו"ל, כי רווח זה הוא כשור שנקנה לצורך מכירתו לחרישה, כי לא היה די בכספו של אחד מהם כדי לקנות את כל הקרקע (ראה מש"כ הג"ר רפאל שילה זצ"ל, מוריה שנה ב' גליון ג-ד, צ"ב).

דף צג/א רבי אומר... אלא חולקות בשוה

שני נושים הרוצים לגבות את אותו כסף

זאת הפעם נהנה מאחת המערכות הנפלאות של הגאון רבי אלחנן וסרמן הי"ד. אדם היה נשוי לשלוש נשים ולכל אחת מהן כתב כתובה בסכום שונה. לאחת מאה זוז, לשנייה מאתיים זוז ולשלישית שלש מאות זוז. עם מותו התברר כי כל הנכסים שהותיר אחריו שווים שלש מאות זוז בלבד. כיצד יש לחלקם בין הנשים? רבי פוסק: "חולקות בשוה". מחלוקת איתנים נתגלעה בין רבותינו הראשונים כיצד לפרש את דברי רבי הרי"ף והרמב"ם (הלכות אישות פרק י"ז הלכה ח', והלכות מלוה ולוה פרק כ' הלכה ד') פירשו כי לפי רבי כל אשה תיטול מאה זוז, כפשוטו דבריו של רבי: "חולקות בשוה".

ברם, רבינו חננאל (הובא בתוספות ד"ה רבי) חולק על כך בתוקף, כי לטענתו חלוקה זו אינה הוגנת, וכי יאה יפה כחה של בעלת כתובת המאה כחה של בעלת כתובת שלש מאות הזוז? לפיכך הוא מפרש כי כל אשה תיטול חלק יחסי בכתובה לפי שווי כתובתה. בעלת כתובת השלש מאות תיטול מאה חמישים, בעלת המאתיים - מאה, ובעלת המאה - חמישים [מדובר באופן ששיעבוד שלש הכתובות חל יחד].

הכל משתוקקים לדעת מדוע הרי"ף והרמב"ם פירשו שכל אחת תיטול חלק שווה ומדוע לא פירשו כרבינו חננאל, ולהיפך. הגאון רבי אלחנן וסרמן הי"ד מסביר זאת באופן הבא (קובץ שיעורים כתובות אות של"ה). הבה נחקורה.

ראובן ושמעון הלוו ללוי זוז כל אחד. בשעה שהם באים לגבות את חובם, ללוי יש זוז אחד בלבד. ההלכה ברורה כי כל אחד מהם יגבה חצי זוז. מדוע? ובכן, שתי דרכים מציע רבי אלחנן להבנת הדברים.

א. לכל אחד יש זכות ליטול את מלוא המנה, אך מפני שלשניהם זכות מלאה על אותו מנה, לא נותר להם אלא לחלוק בנ.

ב. מפני שלשניהם זיקה לאותו מטבע, כל אחד מסלק את זכותו של רעהו ממחצית המטבע ולכן כעת לכל אחד מהם יש זכות ליטול חצי מטבע בלבד.

נושה שתפס את כל הכסף: ההשלכה ההלכתית העולה מחקירה זו היא במקרה שאחד משני הנושים יתפוס את המטבע ויחזיקו ברשותו. לפי הצד הראשון, אין השני יכול להוציא מידו, כי לכל אחד מהם זכות מלאה במטבע ומשתפסו - שלו הוא. ברם, לפי הצד השני, הן לכל אחד מהם זכות בחצי המטבע בלבד ועל התופס לתת לשני את חציו.

והנה, ראה זה פלא: בשאלה זו נחלקו הרמב"ם והראב"ד (הלכות מלוה ולוה פרק י"ט). הרמב"ם סבור כי אם תפס - תפס, והראב"ד סבור שעליו לתת לשני מחצית מן המטבע. כלומר, הרמב"ם סובר שלכל אחד מהם זכות מלאה על המטבע, אלא שכשבאים שניהם לגבותו מן הלווה, בפועל כל אחד נוטל חצי.

עתה מובנת היטב שיטת הרמב"ם המפרש כי שלש האלמנות יחלקו שווה בשווה את שלש מאות הזוזים שהותיר, שכן, לכל אחת מהן זכות לגבות את כל המגיע לה, אלא שמפני שאין די לכולן עליהן לחלוק בממון...

חכמה גדולה עד מאוד. כי על כן, כל אדם, בעת שהדבר נוגע לו ולממונו, הופך להיות חכם מחוכם. **מכאן** תלמד כי אם עבודתך הרוחנית תהא נוגעת לך כפי שחשוב לו לאדם ממונו שלו, תוכל להעמיק ולהתחכם בה מאד מאד...

דף צא/ב מצוה על היתומים לפרוע חוב אביהן
שלא ישאיר חובות
מעשה ובא עשיר גדול אצל רבי גרשון חנוך מראדזין, על מנת שיברכהו. ברכו הרבי כי יאסף אל עולמו מתוך הרוחה.
תמה הלה על הברכה המוזרה.
ביאר לו רבי גרשון חנוך:
חשובה היא ברכה זו; רובם של עשירים מותירים אחריהם חובות ליתומיהם...

דף צב/ב ומטלטלי דיתמי לבעל חוב לא משתעבדי
גביית חוב העבודה במצרים
במדרש בפרשת בשלח נאמר, שבני ישראל ראו את המצרים אחר שטבעו בים "מתים ואינם מתים", כלומר גוססים.
מדוע? במדרש אחר נאמר, שבביזת הים נטלו בני ישראל מהמצרים את שכר עבודתם במצרים. לפיכך עשו זאת קודם מותם, שכן לאחר מכן לא יוכלו ליטול מהם דבר, לפי "שמטלטלי דיתמי לבעל חוב לא משתעבדי" (פנים יפות).

דף צד/ב שודא דדייני
חרוזיו של רב האי גאון
רב האי גאון כתב חיבור בו מופיעים דיני ממונות בחרוזים!
כך למשל מופיע הדין האמור כאן:
... **למי שודא דדייני לדונו?**
לרב מומחה אשר ירא לקונו
ביום אחד זמן לשני שטרות
להקדים חד לאחר יש להורות... (גנזי נסתרות, חלק ג', עמוד 48).
השיר בנוי להפליא כשאר פיוטי הפייטנים הקדמונים במשקלים, בתנועות וביתדות, כפי שנהגו בזמנו.

לעילוי נשמת
מרת **טויבע חוה קנופף** ע"ה
ב"ר חנוך העניך ז"ל
נלב"ע י"א בתשרי תשנ"ט
תנצב"ה
הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת
הר"ר **נחמן יזרלביץ** ז"ל
ב"ר אלימלך הלוי ז"ל נלב"ע י"ב בתשרי תשס"ד
תנצב"ה
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת
הר"ר **אברהם אבא פקטר** הי"ד ב"ר אהרון לפידות ז"ל נלב"ע י' תשרי
ומרת **רויזא פייגל פקטר** הי"ד ב"ר יעקב גולדשטיין ז"ל נלב"ע י' תשרי
תנצב"ה